

Lídia Pujol: “Hem d’explicar que l’amor no és mercadeig, és gratuïtat”

Lídia Pujol ha presentat el llibre-disc *Iter Luminis* que tanca set anys d’un itinerari, en el qual la música li ha servit per a donar-se com a fangadora i poeta, compartir treballs d’amor que no són garantia de fruit i expressar un desig de plenitud que no sap on acaba.

06/06/2017 | 10:06

Lídia Pujol (Foto: Clara Pujol)

Li hem demanat que ens expliqui la seva evolució, i a fe de Déu que hi ha posat l'ànima, desfent-se en hiperbòliques lloances per a qui li ha ensenyat a estimar i anorreant qui traeix aquesta alta aspiració. Conversa amb Joan Gómez i Segalà.

Som a la Segarra.

Des de fa cinc anys, visc en una casa que vaig llogar de jove per fer festes amb els col·legues. És aquí on m'han acabat ensenyant a viure en contacte amb la terra, amb la gent, amb mi mateixa. Hi ha una necessitat de solitud i de relació. Amb la mateixa intensitat. Si me'n faltés una o altra, emmalaltiria.

Què hi has trobat?

Viure la natura. Ara que és la primavera, els rossinyols canten nit i dia i aquests camps que avui semblen la Toscana catalana, fa quatre dies eren plens de neu i boira. Aquí es viuen molt les estacions i això em convida a viure la vida tal com és, constantment canviant, hi ha moments preciosos, plens i vitals, i n'hi ha d'altres que són gestants, obscurs, de trànsit, de dol, de sembrar de nou.

Parles tant de tu com de l'entorn.

De la mateixa manera, treballar l'hort m'ajuda a pensar i acceptar la vida tal com és. La feina que suposa no és cap garantia de fruit però el que està clar és que si no la fas, de ben segur que no hi haurà fruit. *La tierra que no es labrada llevará abrojos y espinos aunque sea fértil, así es el entendimiento del hombre.* Deia Teresa de Jesús.

El meu amic Fermí Manteca, el capellà d'aquí, m'explica una història semblant: Temps era temps, que al sortir del poble hi havia un tros abandonat, ple d'esbarzers i males herbes: però n'hi hagué una dona que s'arremangà, ho netejà, hi sembrà, i al cap d'un temps tenia un verger preciós, esplendorós. Amb aquestes que passa el capellà, i li digué: “Ja estaràs contenta i donaràs gràcies a Déu d'aquest hort que t'ha donat!” I la dona li respongué: “I tant que sí! Ara bé, si ho haguessis vist quan ho portava ell tot sol!”

Que facis tota la feina no és garantia de fruit, perquè cal aquesta sort que no sempre és favorable, perquè pot venir una gelada o una pedrada. Tot el que porto fent aquí té a veure amb això, amb aquesta humilitat del pagès que persevera davant la vida tal com és.

Tu no eres una nena de camp.

Vaig tenir una infantesa que, com la de tothom, marca la resta dels nostres dies. Hi ha coses que t'afecten que són visibles i d'altres que t'afecten tant o més però no les veus, el visible i l'invisible són indissociables, com ho és el poeta del fangador o els treballs i plaers d'amor. Quan la paraula i els fets es contradueixen, ja sigui a casa, a l'escola, al parlament o l'església, no podem construir-nos en relació a la infinita necessitat d'estimar i ser estimats que som. Per començar, els referents del que és i no és amor estan relacionats amb la possessió i el mercadeig del t'estimo si fas el que vull i sinó no t'estimo. Aquí comencem a deixar de ser qui som i podríem ser. I si com diu Teresa de Jesús, l'amor és el que dóna valor a totes les coses, com és que dels jocs de poder i la manipulació en diuen amor? Quina mena de valor és aquest? Per altra banda, per aprendre l'amor o la bondat cal trobar referents que exemplifiquin la relació entre les paraules i els fets. Mentre aquests referents no hi van ser, jo vaig ser una noia rebel, que donava problemes, que desemmascarava.

No et deixaves imposar.

De petita aprens a estimar segons els teus pares, sense capacitat de discerniment i ells dels seus i així fins a Eva. D'aquesta manera interpreto jo el pecat original. La infantesa ens marca la resta dels nostres dies tant si volem com si no. Un dia, en una de les classes amb la Teresa Forcades al monestir de Sant Benet, una mare va descriure així l'amor per la seva filla: "L'estimaré sempre, incondicionalment, faci el que faci. Això no vol dir que, si comet un delictes, potser sigui jo mateixa qui la denunciï. A la presó, però, l'estimaré encara més".

El gran regal que ens poden fer el pare i la mare, no és fer-nos sentir que som una perllongació d'ells, sinó reconèixer que som únics i diferents. Aquest regal és el que ens permet aixecar el vol i aprendre d'assumir les conseqüències dels nostres errors.

I com vas aixecar el vol?

Per mi la música ha estat el gran vehicle per fugir de la incomprensió i la ràbia que em produïa l'aparença buida de contingut, la mentida, el decalatge entre paraules i fets. Una gran sort, perquè qui no troba la manera de canalitzar l'energia creatiuament, acaba com el rosari de l'aurora. Jo vaig trobar la música, la poesia, el teatre, la filosofia, la teologia.... Primer, però, la música com a abstracció, però a Ser Persona no se n'aprèn en abstracte. Cal buscar Persones que ho siguin per poder-ne aprendre. Afortunadament jo les he trobat.

Troba l'amic un home que moria sense amor i pregunta a aquell home perquè moria sense amor i aquell home respongué que ningú li havia donat coneixença de l'amor, ni l'havia instruït a ser amador. Deia Lull.

No suportaves la hipocresia

Jo he estat una dona molt rebel en l'adolescència i en la joventut, però, malgrat la meua ràbia, he anat trobant persones que m'estimaven perquè sí, no pel que esperaven de mi. I així, el vincle amb una expressió d'amor que, en lloc d'aïllar-me, m'eixamplava, va anar diluint les ganes d'aixecar les estores i assenyalar les merdes de tothom. He trobat persones que m'han estimat gratuïtament, i m'han fer caure del cavall dels meus prejudicis.

També jo cosificava les persones amb genèrics. Anava totalment contra l'Església com qui va contra dels catalans o els musulmans... Encara sé de memòria de dalt a baix un disc que es diu *Salve Regina* de la Polla Records:

*A cuenta de prometer,
el reino de los cielos,
algunos vivillos lo que están haciendo,
es su propio cielo particular en la Tierra.
Compre un pedazo de cielo,
pagando su cuota mensual.*

I sí, sempre hi ha qui fa negoci amb l'amor, generant primer por i bàndols. El negoci de les armes necessita genèrics contra els qui descarregar bombes i guanyar diners, però a tot arreu, començant per casa, hi ha qui cerca constantment el millor de si mateix i convida als altres. Finalment, arribo a la conclusió que el que ens fa excloure els altres és la ignorància, la manca de mestres de veritat, com ho van ser Jesús, Gandhi, Martin Luther King o tots aquells que van acabar a la creu perquè van denunciar activament l'abús de poder. Quan en el meu entorn més directe, la Teresa Forcades denunciava el crim de les grans farmacèutiques, em vaig espantar.

I quins eren aquests fils dels que no et podies despendre?

Dels 7 als 10 anys ma germana i jo vàrem estar internes en un col·legi religiós. Curiosament, la figura de Maria m'ha servit per ser crítica amb els referents, per donar-li una interpretació en cada moment. Ningú te l'explica de manera que t'inspiri o almenys a mi no me la van explicar així: la cantarella del rosari diu serventa pobra, esclava del Senyor... Jo havia de salvar Maria de l'esclavatge i la servitud!

Com volies salvar Maria de la imatge submisa?

Vaig conèixer el mite de Lilith, la primera dona de la Creació, feta de fang com Adam, que en la seva primera trobada, quan ella es vol posar sobre seu per a l'acte sexual, ell la força a posar-se al dessota. Aleshores ella es rebel·la, recorda que ha estat creada com ell, s'enfada i se'n va. En la seva absència, en la manca de procés, sorgeix de la costella d'Adam, la dona feta a la mida de l'home. Tenim aleshores dos referents de dona, Eva, la culpable d'haver induït l'home al pecat i Lilith la dona rebel i perillosa que manipula l'home a través de la seva debilitat sexual. Més tard, a Maria, aquella qui ens redimeix del pecat original la denominen *l'esclava del Senyor!* Els intermediaris que m'oferien l'explicació de la figura de Maria com a referent, no sols no m'inspiraven de cap manera, sinó que augmentaven la meua rebel·lia fent que m'identifiqués amb Lilith, la que nega el procés amb l'empipament i el menyspreu.

Finalment, Maria, aquella que diu Sí a l'Amor per estranyes i difícils que siguin les circumstàncies, és per a mi el referent d'una vida nova orientada a la inclusió de la vida tal com és amb totes les seves contradiccions, sense les quals tornariem a tancar i reduir la mirada excloent la meravella.

I com era la teua música?

Jo vinc de la música rock, americana, d'arrel anglosaxona, músiques d'arreu del món excepte la d'aquí, de Barcelona, de Catalunya, d'Espanya. No m'interessava la proximitat per rebel·lia: hi estava tancada. Molt investigadora, però de fora del meu context més proper. Això de moment m'ajudava a respirar. I jo vaig començar cantant rock en anglès, i m'emmirallava amb Chrissie Hynde, Patti Smith, Suzanne Vega o Tracy Chapman.

Ídix

De cop i volta, m'arriba de la mà de Maurici Ferrer, director de teatre, un repertori ídix, traduït al català. Em fa una proposta que no té res a veure amb res del que havia fet, amb cap tipus de música que havia escoltat. M'hi poso molt contra mi mateixa. No sabia per què lluitava i plorava, i em poso a cantar en català, quan m'havia semblat fins aleshores una cosa totalment anti-musical. I en castellà pitjor...

Jo buscava la bellesa i defugia la realitat, sovint no pas gaire bella, de ben segur per no patir. I aquelles cançons em feien ser part de l'altre, a entendre que això va de compartir.

Aquest repertori connecta.

Com que no havia tingut cap referent en la recerca, la meua veu va trobar un segell propi. Em va connectar amb mi, a la meua cultura, llengua i arrels com mai abans. I als concerts tot era emoció. Tant era que fos a Itàlia com a Alemanya, vaig descobrir que la gent s'emocionava sense entendre les paraules perquè era de veritat. L'havia gestat i parit de veritat sense saber que, alhora, em gestava i paria de veritat a mi mateixa.

Però no ho vas gravar.

No vaig enregistrar el repertori ídix perquè no entenia que se'm veiés mediàticament com la successora de la Maria del Mar Bonet o l'esperança de la música catalana. Jo que venia de l'internat, del pop, el rock, el punk, i la música tradicional d'arreu del món, vaig tenir una certa por i em va semblar que s'estaven apropiant de mi, i igualment em va començar a passar amb els jueus.

Quants canvis... el repertori marca els llocs on s'interpreta.

Sorpresa, vaig passar de cantar en pavellons i discoteques a cantar en ermites, petites esglésies, sinagogues, per Itàlia, Anglaterra o Nova York perquè feia un repertori ídix tradicional que parla d'aquelles coses que són comunes a tota la humanitat: el dolor de la pèrdua, l'alegria, la fam, la tendresa... Tots aquests vincles ídix em van vincular a la música tradicional pròpia, a poc a poc.

Quina música tradicional?

Aleshores em va sentir l'Alfons Encinas d'Els Trobadors. Maria Laffitte, fins aleshores l'altre component fundacional del grup, començava la seva trajectòria en solitari. La seva proposta de música medieval m'encuriosia i alhora em creava rebuig: tots aquells instruments que ni eren guitarra ni piano ni baix ni res del que havia sentit mai, amb afinacions constantment dubtoses i tímbriques diferents amb unes cançons que no tenien ni tan sols estructura de cançó. I me'n vaig anar a viure a Vilert (Girona) sis mesos, perquè allò era tan allunyat de mi que m'hi vaig de ficar de ple. En la meua lluita em preguntava si allò no m'agradava perquè realment no m'agrada o perquè no ho sabia fer. Vaig començar de nou, i altre cop a parir-me. I vinga plorar i cantar. Vaig assumir cançons que no tenien estrofa i tornada, amb melodies complicades, tessitures altes. Molt estrany, molt contra mi i, de sobte, actuava per castells medievals i llocs de pel·lícula.

Però el primer disc és amb la Sílvia Comes

Conèixer la Sílvia Comes va suposar un retorn a les lletres, a les cançons amb estrofes d'Allen Ginsberg, Jack Kerouac, de la generació *beat*, tot allò m'acostava als meus referents: Lou Reed, Bob Dylan, Patti Smith... Amb la Sílvia Comes anàvem en contra de totes aquelles cançons que diuen coses com: *no puedo vivir sin ti*, *el no soy nada sin tu amor*... Entenc que

aquestes coses passen com les que més, però són un punt de partença que convida a créixer en dignitat i acceptació de la llibertat de l'altre. En el nostres discs i concerts, cantàvem un amor de parella més intel·lectual amb Cernuda i Gil de Biedma (de qui vaig deixar de cantar les seves lletres quan m'assabento de la seva relació amb criatures, a Filipines).

De manera intel·lectual... i sobretot poc convencional tenint en compte que en alguna cançó acabava passant un tren per sobre...

“El conte dels dos suïcides” és la primera lletra que vaig escriure.

Déu n'hi dó quin debut...

Anaven dos suïcides per la via del tren.

En veure el fum de la locomotora tacar el cel amb mirada de comiat es van besar.

En l'últim moment un d'ells es va penedir i va saltar, va saltar a l'altra banda de la via;

l'altre sense temps ja per res, va morir, amb una última mirada d'incomprensió als ulls, perquè el que tenia la SIDA no era ell.

No és una cançó d'amor qualsevol...

Sobretot si el referent d'amor que tenim és el tipus de relació de parella normalitzada. Aquella era una lletra que generava controvèrsia i debat. Quan aprofundies no et quedaves pensant en la història d'amor, sinó en una història de vida, de supervivència. Acompanyar algú altre fins al final no consisteix en anar amb ell per la via del tren, sinó sostenir la pèrdua, sostenir un procés i uns treballs d'amor difícilíssims. I la paradoxa és que justament salti aquell que està malalt, condemnat a mort. Sempre hi hagut en mi una recerca, sempre amb la llibreta, sempre preguntant-me què és i què no és amor.

I aleshores vas tornar a canviar.

Al primer disc en solitari, laie, decideixo no cantar més a l'amor de parella. Intuïtivament, els jocs de poder que relaten no em semblaven prou interessants. Més decantats cap a la satisfacció del propi desig que cap a l'agraïment vers al miracle de la reciprocitat o l'acceptació de la frustració. Penso que cal tenir nous referents d'amor de parella vinculats a Ser Persona, a la comunitat, a la cura, a propiciar la plenitud de l'altre com a peça única més que com a objecte del nostre desig.

És per això que no hi ha històries de parella, sinó posicionaments crítics vers la violència sistèmica, la tutela del poder i les seves estratègies midiàtiques adormidores i acomodaticies. Aleshores va ser el poeta francès Jacques Prévert qui va donar veu a les meves inquietuds.

Com és laie?

Estava preocupada per trobar un denominador comú que fos trans-idioma, trans-llenguatge, trans-gènere, trans-tot. Fins i tot vaig fer una cançó sense lletra on la melodia era dolguda en l'estrofa i esperançada a la tornada. Emocionalment en comú amb la humanitat però sense recórrer a la paraula. Què ho agermana tot? Havia cantat en català, en castellà, en francès, en anglès, en italià, volia ser trans-paraules... I aquest disc és eclèctic per no casar-me amb ningú i alhora casar-me amb tot.

Lilith torna a ser un canvi.

El segon disc se centra en un altre denominador comú de la humanitat: la foscor. Vaig tenir la necessitat de posar sobre la taula tota la misèria que som i que aparentem no ser, a veure si veient-ho algú decidia canviar-ho. Els amants de Lilith reuneix cançons catalanes que tracten de dones maltractades, d'abusos, violència de gènere, incest, necrofilia... un festival d'horroris dintre de la cançó tradicional catalana. Vaig descobrir unes lletres terribles.

Això no era tocar fons?

Si Els amants de Lilith recollia tots els abusos, hi havia unes altres cançons que es troben a totes les cultures, que ens vinculen a l'amor i a la cura de l'altre i són pre-llenguatge! Són les cançons de bressol. Aquestes cançons em permetien cantar en àrab, napolità, grec, català, castellà, representar aquest “seràs creat sense tu, però no seràs salvat sense tu” que ens diu Sant Agustí. En aquest sedàs vaig pensar que l'espiritualitat de la meua vida és la cristiana, és aquella que m'ha estat traumàtica.

Per què aquesta necessitat a retornar a la pròpia tradició?

Quan fas aquest camí, pots fer un tomb pel budisme i l'hinduisme, que és molt guai i mola molt, però aquestes tradicions espirituals no estan carregades dels meus traumes personals, culturals, històrics... La feina de gestar-me a mi mateixa, de donar a llum la llum de la meua consciència, perquè sigui real, ha de passar per tots els meus costats foscos. Si jo treballo la meua transformació des de tradicions orientals, no trobo aquests fets que em conviden a ser reconeguts, compostats, passant per l'angoixa, pel desert. Fer-me cada dia més conscient que sóc en relació a la qualitat del vincle personal amb els altres i el planeta, és per a mi l'orientació d'aquest camí.

I per on tornes a la nostra tradició?

A través dels Trobadors vaig conèixer el Llibre Vermell de Montserrat, en el qual hi ha una cançó, Mariam Matrem, que em va enamorar. Però he trigat quinze anys a cantar-la sota la meva responsabilitat. Ho he fet convidant el Mohamed Soulimane i el Mohamed Ayoub, qui sobre l'harmonia de la tornada fa una crida a la pregària. Dins d'un mateix context musical, a l'interior de Santa Maria del Mar, tots dos invocàvem a l'Amor.

El llibre i els discs que hem fet, parlen abstracte i concretament, amb música i paraula, d'aquest itinerari.

Defineixes lter Luminis com la construcció d'una consciència en tres etapes.

Vinc del bagatge que s'ha de canalitzar. Un veí, en Josep de Cal Miramunt s'acomia dient "Sort i amor!". Cal tenir sort, perquè la collita no depèn de tu. I cal tenir amor per quan no tinguis sort et quedi el vincle que no es pot comprar, que és gratuïtat. No et serviran de res tots els béns que posseeixis, però tampoc aquell que vol compartir la via del tren amb tu com una expressió d'amor, només la mà que t'acompanya fins l'últim moment, aquella que camina al teu costat o resta assegut a la vora del llit. Totes dues coses som vulnerabilitat i transcendència. Jacint Verdaguer ho expressa així:

Poeta i fangador sóc

I en tot faig la feina tan neta

que fango com un poeta

i escric com un fangador.

Tenim tendència a posar-nos o funcionals o amorosos, poetes o fangadors. Hi ha una dissociació, que afavoreix la jerarquia i fa que quan sortim de casa anem a caçar o a protegir-nos dels caçadors. Dissociem l'indissociable, i així podem jutjar i cometre abusos normalitzadament. Separem el cor del cap per culpar i executar. És el gran mètode del poder, buidar-nos de dignitat i crucificar qui els destorba sense ningú que s'hi oposi amb prou força. Cal parlar dels altres com a coses, com a monstres, per poder-les matar millor, extorsionar-les millor. Escampar mediàticament conceptes generals que permetin despersonalitzar, fer desaparèixer el vincle humà, la mirada profunda.

De nou et rebel·les contra la hipocresia.

M'agrada de Jesús que acull tothom a la seva taula. Tothom menys els fariseus, els hipòcrites que fingeixen una moral, uns sentiments, o unes creences religioses que no tenen. Crec que les persones que tenen càrrecs rellevants, quan cometen delictes, haurien de tenir càstigs proporcionals a la responsabilitat i l'honorabilitat del càrrec que representen. Cal lluitar perquè així sigui.

I doncs?

No diràs el nom de Déu en va. De petita no entenia què volia dir, i amb el temps he après que és una de les grans estratègies del poder. Fer mal a l'altre i dir que ho fas en nom de Déu, des del càrrec de màxima responsabilitat d'una congregació religiosa, o en nom del país o de la democràcia. Abús de confiança en nom de l'amor, de l'honor, la llibertat, la justícia, la identitat... no ho puc suportar. Ni això ni l'abús als infants.

La innocència de Déu i la innocència dels infants.

Com la princesa que ha treballat tota la vida en bancs, i quan l'enxampen robant resulta que no sap què ha firmat, oi? Ho vaig signar per amor. Déu és Amor i *no diràs el nom de Déu en va* és el manament més transgredit per la humanitat, aquell que jo de petita no n'entenia el significat.

Per què et sembla tan greu?

Quan Jesús penjava d'una creu, tenia un lladre a cada costat en representació de la humanitat. L'un que es penedia del mal fet, l'altre l'escarnia. Jo no crec en bons i dolents, crec en el dubte i el perdó, els processos i la responsabilitat. Necessitem referents que expliquin amb fets que l'amor no és mercadeig sinó gratuïtat. No t'estimo pel que em dones, t'estimo perquè sí, perquè ets tu.

No pots fer l'amor a una propietat. Pots exposar-te, convidar i esperar la lliure resposta de l'altre, i ja sigui feliç o frustrant, totes dues són de la mateixa qualitat. Tant si gaudim del plaer de la reciprocitat o com si fem els treballs d'amor d'acceptar la frustració. És a dir, no es tracta del reduccionisme de guanyar o perdre, es tracta de la qualitat humana que basa la seva vàlua en la dignitat, l'honor de respectar i celebrar la llibertat de l'altre.

I això com ho expliquem als nens, quan vivim en un món basat en la competitivitat i l'exclusió? Quan les escoles de negocis basen els seus ensenyaments considerant l'home, el més gran depredador de l'home? Com podem donar coneixença de l'amor i instruir a ser amadors (Lull)? Per començar, tenint un criteri actiu contra tot allò que evidentíssimament no procura el bé comú sinó el personal.

Reitero amb contundència que acceptar un càrrec públic, cal que tingui un càstig proporcional a la mala pedagogia que donen com a referents de la societat. M'agradaria que seguíssim l'exemple de Jesús foragitant falsos honorables i mares superiors del temple. Són aquells mateixos fariseus els qui li carregaren la creu.

I com lliga aquesta consciència amb el teu treball?

La tria de prioritzar el que som vers el que semblen i tenim, la vulnerabilitat i la força, la novetat i la perseverança, compartir i competir...

Després d'aquests dos discos de reciclatge personal, Teresa de Jesús em diu: *No solo digo que no digamos mentira, sino que andemos en verdad delante de Dios y de las gentes de cuantas maneras pudiéremos, en especial no queriendo que nos tengan por mejores de lo que somos. La humildad es andar en verdad.*

Uneixes música, veu i experiència.

Iter Luminis respon a aquesta experiència vital i de relació amb els altres, d'observar i experimentar la vida tal com és, relacionar-te amb els altres de manera més autèntica i profunda. *Iter Luminis* és l'expressió artística en el patrimoni d'aquest intent constant de ser Persona, precisament per la implicació de la gent. No hi ha prou diners per fer les coses sense passar pel vincle personal. Justament això és el que ens estalvien els diners: qui paga mana. En canvi, quan vas a un lloc on no tenen diners per programar, depens de la implicació de la gent i s'activen processos veritables entre les persones.

La primera etapa és la Cerimònia de la Llum

Apareix el primer espectacle, que és com una primera convidada a la consciència, a la llum. Espectacle gran, amb onze músics, gran pressupost, en grans monestirs i basíliques, i jo estava allà fins que m'arriba una davallada, una crisi, un abús de confiança i cal començar de nou. Decideixo tornar a començar, aquí, a la Segarra, fent-ho tot a la meva mida. Tot allò que depenia de tants intermediaris (mànagers, persones *honorables* i poderoses, etc.) possibiliten quelcom que d'entrada sembla el més adequat, fan que qui canta se centri en crear i cantar, i que la resta manegi la producció i els diners. Cal tenir en compte, però, que l'ésser humà s'humanitza si vol i s'hi posa, com en aquell conte del verger i les bardisses. Hi ha qui des del càrrec de confiança de mare superiora només mira pels missals dels de casa.

Mentrestant, uns pensen i manen i els altres executen sense pensar, com si fóssim criatures. Així mateix entenc el procés d'independència: si la Constitució no la fem entre tots i la deixem en mans dels "entesos" la faran a mida dels seus interessos.

I pot ser d'una altra manera?

Jo també creia que no podia prendre'm seriosament el meu desig d'enregistrar a l'ermita de Sant Salvador, perquè no creia que pogués treballar sense un estudi on editar, afinar, regravar. Però quan vaig venir a viure a la Segarra, van començar a passar miracles de nou. Vaig començar a conèixer gent i a convidar-los a cantar, vaig enregistrar el disc a l'ermita sense poder retocar res, tot de dalt a baix, portant-hi un generador perquè no hi ha ni llum, amb l'ajut dels veïns i quinze persones del territori que van venir a cantar amb una base de guitarra, veu i contrabaix.

Comencen a implicar-se col·laboradors d'economia social, artesans, empreses inclusives, que cuiden persones i el territori.

El projecte tot i que amb un lideratge, passa a ser col·lectiu. Els concerts són possibles gràcies a que cadascú aporta el que pot i sap, i això fa que cada esdeveniment sigui únic. M'acompanya la Laura Rubio, com a fonament de tota aquesta aventura de viure, i uns músics fantàstics que, a més de ser molt bons, comparteixen aquest desig d'aprofundiment. A més de la música, també hi ha les *reliquies de l'amor*, cada any un record diferent vinculat a la terra que ens acull: tela xopada amb aroma natural de romaní amb el segell de cada lloc on actuava, una peça única de fusta de ginebró segellada a foc amb la de la imatge Torre de Vallferosa feta pel Jordi Vilar, una espiral de cera pura d'abella Vita Levis, una llàntia d'oli feta al monestir de Sant Benet de Montserrat, dintre de les bossetes cosides per dones de les presons a través de la Fundació Ared, que treballa en reinserció la laboral de les presoneres.

L'espectacle relliga la natura i la persona.

Cal despertar els sentits. A l'últim concert s'hi barrejaven les veus, l'aroma de romaní, la coca, la cervesa artesana de Casa Dalmases, l'oli de Peccatum7, el vi de L'Olivera, el tacte del fang de les llànties d'oli i la seva llum. Agermanats, compartim un camí amb una mateixa orientació, l'autenticitat. I una mateixa lluita contra l'aparença buida d'aquells que considerant que l'home és un llop per l'home, construeixen països amb polítiques basades en la tutela, la jerarquia i la mentida.

Un altre recomençar?

A Sant Llorenç de Morunys va venir la Teresa Forcades a veure l'espectacle. Vam començar a relacionar-nos a l'Escola d'Amor de Sant Benet de Montserrat, i m'adono que tot allò que jo portava anys intentant entendre, ella hi comença a posar paraules que m'eixamplaven per dintre, em feien respirar tan bé! Això sí que sóc jo! Això sí que m'inspira!

Què explica?

Parlava de l'amor, i parlava de Maria, del seu sí, malgrat l'adversitat i l'horror. *I si et desamava el teu amat què faries?* I si crucificaven al teu fill a la creu què faries? Pregunten a Llull i Maria: *estimaria a fi de no morir per tal que desamor és mort i amor és vida*. Sí, faci's en mi la teva voluntat, i tant que sóc esclava de l'Amor!

L'anunciació és el convit en cada petjada, a fer-la, elaborar-la personalment enllà de la reacció. Això sí que em ressona i em

fa sentir bé. La rancúnia i la venjança també són intents de sentir-nos bé, però equivocats.

Aleshores vaig començar a entendre la Immaculada Concepció. Gestar i concebre cada acció des de la dignitat. Maria és el referent per a tots nosaltres d'aquella que sempre va dir sí, a l'amor. Segons la meua interpretació va heretar els traumes de sa mare i son pare i tot i així va confiar en l'Amor. Maria és sí, és la realització de l'ésser humà. Sí constant a l'amor, tot i la deshumanització de l'ésser humà.

I per fi vaig resoldre Maria qui ha esdevingut la meua orientació. *Polorum regina*.

Et reconcilies amb Maria, doncs.

Aleshores vaig anar a veure Angela Volpini, a Nova Cana, i la seva manera de parlar de Maria és pura inspiració, d'una amplitud en la que hi cap tothom, d'una saviesa, una senzillesa i una tendresa... Allà vaig cantar Maria Matrem.

Cada cop que en un text trobava la paraula Déu la taxava i la substituïa per Amor. Si no fes un treball de reinterpretació personal del llenguatge teològic cristià no podria acostar-m'hi, tinc massa prejudicis, però ara que ja hi estic familiaritzada, puc anar més enllà dels intermediaris, sense posar la meua vida a les seves mans. L'espiritualitat i la política, el poeta i fangador, han de restablir l'honor i la dignitat d'aquestes dues paraules fonamentals per a la realització de la Persona, com la de tantes altres, la que més Feminisme.

No és curiós que la teua experiència passi per lletres medievals?

Començo l'espectacle amb Ramon Llull:

Durant quaranta-cinc anys he intentat moure l'Església i els prínceps cristians a actuar pel bé públic. Ara sóc vell, ara sóc pobre, però continuo amb el mateix propòsit, i amb el mateix propòsit continuaré fins a la mort.

I de Teresa de Jesús:

Hijas mías, no hagan torres sin fundamento, que el Señor no mira tanto la grandeza de las obras como el amor con que se hacen; y como hagamos lo que pudiéremos, hará Su Majestad que vayamos pudiendo cada día más y más.

És veritat que són textos ben vigents.

Santa Teresa també diu:

Yo siempre he estimado más la virtud que el linaje, tener la única nobleza que importa, la del corazón generoso, ¿o es que creéis que Dios le exige cartas y títulos a sus fieles para entrar en el cielo?"

I a quina conclusió arribes?

Doncs al que ens diu Ramon Llull: qui tingui el talent de la interpretació, que no el malmeti comunicant banalitats, sinó valors. Que prengui la responsabilitat de si mateix i la seva comunitat en relació al que li ha tocat viure.

I com continua el teu itinerari?

S'ha acabat el llibre i tinc clara l'orientació, Maria. Per difícil que sigui, com es pot triar amor en el teu context? Amor, admiració, respecte, posar límits, confrontar activament la injustícia, retre homenatge a la bellesa. Perquè allò que em va traumatitzar la infantesa, la manca de correlat entre els fets i les paraules, es la base estructural de la nostra convivència i la seva normalització ens deshumanitza.

He entès bé que es tracta de començar de nou?

Estic aquí vorejant la cinquantena lluitant com el meu nebot de dinou anys, amb aquesta raresa de sortir de nou al món amb una consciència que fa set anys no tenia. Com quan vaig marxar de casa als 18 anys, que encetes una nova etapa amb por, i veus des d'una nova perspectiva que encara no saps com afrontar. Sort que hi ha una comunitat, que conec gent que estima, que compartim aquest camí d'intentar constantment mirar la vida tal com és i tot i així perseverar en els somnis personals i desig d'un món millor. Que som únics en relació i tota relació comença per un mateix o per no deixar de ser-ne lliurement partícip. De la mateixa manera que vaig decidir que deixava de cantar a l'amor de parella, què toca cantar ara? Ara sé coses que no sabia en començar, i ahora *sols sé que no sé res de saber* (Javier Bustamante).

Conversem amb Lídia Pujol, cantant

continguts i de les dades sempre que se'n citi la font i la data d'actualització i que no es desnaturalitzi la informació (article 8 de la Llei 37/2007) i també que no es contradigui amb una llicència específica.
